

К.е.н. Возьний К.З., Возьна О.К.
Тернопільський національний економічний університет, Україна
**ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ЯК ФАКТОР
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ**

На сьогоднішній день, суспільство розуміє економічний розвиток, як економічний прогрес країни, модифікацію будь-яких процесів у суспільстві або ж покращення людського життя. Економічний розвиток – це стратегія розвитку країни та її економічного потенціалу. Саме з економічним розвитком людство найбільше пов’язує свої позитивні сподівання, надії.

Будь-який соціально-економічний процес вимагає факторного забезпечення. Повною мірою, це стосується й економічного розвитку. Розвиток національної економіки будь-якої країни забезпечують три основні його фактори: *праця* — сукупність умінь, навичок, фізичних та інтелектуальних можливостей людини, тобто її робоча сила, яку вона використовує у процесі виробництва, *земля* (природні ресурси) — так називають усі блага природи, які людина використовує у процесі виробництва, *капітал* — усі засоби виробництва, створені людиною; приміщення, обладнання, машини, матеріали, інструменти, напівфабрикати, а також кошти, тобто грошовий капітал, призначений для організації виробництва. Проте, сучасна економічна наука, виділяє ще й четвертий фактор економічного розвитку – підприємницькі здібності. Таким чином

сучасне підприємництво слід розглядати як ініціативну новаторську діяльність суб'єктів господарювання, яка пов'язана з ризиком і спрямована на пошук найоптимальніших економічних альтернатив з метою досягнення власних соціально-економічних інтересів через задоволення певного спектру суспільних потреб.

Дослідженнями проблем теорії і практики підприємництва займалися такі відомі економісти як: Йозеф Шумпетер (1883-1950 рр.) – «Теорія економічного розвитку», «Історія економічного аналізу»; Жан Батист Сей (1767-1832 рр.) – «Трактат політичної економії», «Міркування про політичну економію»; Михайло Туган-Барановський (1865-1919 рр.) – «Російська фабрика в минулому і сучасному»; Давід Рікардо (1772-1823 рр.) – «Принципи політекономії і оподаткування»; Адам Сміт (1723-1790) – «Теорія моральних почуттів», «Дослідження про природу і причини багатства народів»; Вільям Петті (1623-1687 рр.) – «Трактат про податки і збори»; Томас Мальтус (1766-1834 рр.) – «Закон народонаселення» [1].

Розвиток підприємництва є одним із найпотужніших ресурсів зайнятості та доходів територій і населення при неспроможності держави забезпечити централізовану підтримку розвитку регіонів.

Підприємництво сьогодні слід розглядати як особливий тип господарювання який ґрунтується на ініціативі і новаторських ідеях підприємців. Важливо усвідомити, що основним мотивом підприємницької діяльності в умовах ринку є егоїстичне прагнення примножити свою власність (багатство) шляхом задоволення певного спектру потреб споживачів. Крім того у якості мотивів підприємницької діяльності слід розглядати прагнення людини до успіху, самовдосконалення, влади і самовираження. Дослідження проблем розвитку суті підприємництва на серйозному науковому рівні було започатковано у XVIII столітті Річардом Кантильйоном (1680-1734рр.). На його думку підприємець це людина-новатор, яка бере на себе ризик і відповідальність за організацію нового виробництва. Суть підприємництва як методу господарювання розкривається через три основні його функції: *ресурсну; організаційну і творчу*. Як метод господарювання підприємництво ґрунтується на таких принципах, як самостійність і незалежність, господарський ризик та економічна відповідальність [2].

Сьогодні розглядають дві основні моделі підприємництва: класичну та інноваційну. Перша з них зорієнтована на максимізацію ресурсної віддачі, а друга – на пошук додаткових ресурсів і можливостей.

Американські вчені К. Макконнелл і С. Брю, автори відомого підручника «Економікс», говорять про те що: по-перше, підприємець бере на себе ініціативу з'єднання ресурсів землі, капіталу і праці в єдиний процес виробництва товару і послуги, тобто підприємець одночасно є рушійною силою виробництва і посередником, що зводить разом інші ресурси для здійснення процесу, що обіцяє бути прибутковою справою. По-друге, підприємець бере на себе важке завдання прийняття основних рішень у процесі виробництва чи товарів, послуг, ті не рутинні рішення, які й визначають курс діяльності підприємства. По-третє, підприємець — це новатор, особа, яка прагне вводити в побут на комерційній основі нові продукти, нові виробничі технології або навіть нові

форми організації підприємства. Нарешті, по-четверте, підприємець — це людина, що йде на ризик. Він ризикує не тільки своїм часом, працею, діловою репутацією, але й вкладеними коштами — своїми власними і або компаньйонів-акціонерів.

Ще зовсім недавно, поняття «підприємець» викликало у пересічних громадян негативні емоції. Сьогодні ж розпочалася реальна генерація соціально-економічних, політичних і правових передумов для формування ефективної системи національного підприємництва головними з яких є: рівноправність різних форм власності; ліквідація державного монополізму; гарантія економічної свободи; наявність ринкової інфраструктури; розробка комплексної програми державної підтримки підприємництва.

Словник сучасної економічної теорії Макміллана, за редакцією Девіда Пірса тлумачить поняття «підприємництво» таким чином: *Підприємець (entrepreneur)*: Організуючий чинник процесу виробництва. Підприємці несуть відповідальність за економічні рішення: що виробляти, у якій кількості, який метод виробництва застосувати. Оскільки між ухваленням рішення про виробництво і реалізацією вироблених товарів проходить час, підприємець зобов'язаний прогнозувати попит. Цей обов'язок впливає з того, що підприємець несе ризик, пов'язаний з коливаннями попиту, які можуть мати місце в цей період [3].

Зазвичай виникає питання, «Хто може бути підприємцем?» Або ж «Хто може вести підприємницьку діяльність?». Це питання, на перший погляд, є досить простим і воно має конкретно визначену відповідь. Законодавчо визначеними носіями права (суб'єктами підприємництва) на здійснення підприємницької діяльності в Україні є **фізичні і юридичні особи**.

Насправді ж, у нашому випадку, доречніше поставити питання так: «А чи кожному індивіду в суспільстві притаманні підприємницькі здібності?».

У 2011 році нами було проведено дослідження з використанням систем анонімного тестування для встановлення щодо кожного респондента рівня підприємливості. Для даного дослідження ми використали методіку фахівців Московської міжнародної вищої школи бізнесу. Індекс (рівень) підприємливості хоча і розкриває бізнесовий потенціал, проте жодним чином не описує реальні наслідки від економічної діяльності кожної людини [4]. Дане тестування проводилося серед студентської молоді віком від 18 до 23 років, що навчаються на економічному, юридичному та медичному факультетах вищих навчальних закладів. На кожному з факультетів тестуванням було охоплено рівновелику кількість респондентів — 100 чоловік, а загальна кількість залучених до дослідження студентів склала 300 чоловік. Для кожної з трьох груп респондентів ми провели розрахунок значення середньоарифметичного індексу підприємливості.

Результати, на нашу думку, виявилися дещо передбачуваними, адже хто, як не економісти повинні бути найбільш підприємливими. Цілком логічно, що саме економісти є найбільш ініціативним та прагматичними людьми. Саме економісти можуть бути підприємцями чи бізнесменами в будь якій сфері. Проте хочемо зауважити, що поняття «підприємець» і «бізнесмен» є доволі різними.

Підприємець зосереджує свою увагу на використанні та розвитку особистих здібностей, і тому старасться організувати справу так, щоб застосування цих здібностей було максимально прибутковим. Бізнесмен зосереджує свою увагу на потребах ринку, підбираючи потрібних спеціалістів і організовуючи справу так, щоб задоволення цих потреб принесли максимальний дохід. Підприємець шукає ринок, на якому його здібності та можливості будуть потрібними. Бізнесмен шукає спосіб розвитку та задоволення у відкритих ним потреб ринку [5, с. 13].

Таблиця 1. Розрахунок індексів підприємливості для різних категорій респондентів

Групи респондентів	Середнє значення індексу підприємливості
Економісти	10.68
Юристи	10.65
Медики	9.94

Особливість юристів, у цьому випадку полягає в тому, що ця категорія фахівців є більш заангажованою формальними нормами поведінки, укладеними в різні закони, норми та інструкції. Юрист — фізична особа, яка має професійні правові знання у галузі юридичних наук, законодавства й практики його застосування [6]. Вони вивчають юриспруденцію, самовдосконалюються і в майбутньому стають адвокатами, нотаріусами, юрисконсультантами, агентами зі страхування і т. д.

Медики не є людьми надто ініціативними, адже їхня професія потребує відповідальності та педантизму, а не оригінальності та спонтанності. Медицина — галузь наукової та практичної діяльності, що вивчає нормальні та патологічні процеси в організмі людини, різноманітні захворювання, патологічні стани, методи їх запобігання та зміцнення здоров'я людини [6]. Проте варто зауважити, що сьогодні ми маємо чималу кількість саме аптек, стоматологічних кабінетів та приватних клінік. А це свідчить про те, що підприємливість медиків формується як своєрідна реакція на зовнішні виклики та зміни економічної реальності.

На основі змістовного аналізу отриманих результатів ми можемо зробити певні висновки. Досягнути успіху — головний мотив підприємця. Практично кожна молода людина прагне успіху, грошей і слави. Американський психолог Девід Клеренс Макклеланд (1917-1998) провів серію експериментів, об'єктами яких виступали студенти і підприємці. Основна ідея Макклеланда полягала в тому, що відмінною психологічною особливістю підприємців є більш високий рівень мотивації досягнень. Людина з високим рівнем мотивації швидше візьметься за вирішення нової, незнайомої та цікавої проблеми, аніж за виконання будь-якої буденної справи. Після довгих лабораторних експериментів Макклеланд прийшов до висновку, що люди з високим рівнем мотивації досягнень поводити себе як успішні, раціональні підприємці. Вони обирали для себе відповідний рівень складності завдань, і наполегливо йшли до успіху [5, с. 21].

Американський автор науково-популярних книг та бестселерів, що стосуються проблем успіхів і підприємливості людей, Деніс Уейтлі (1933р.н.) —

"Seeds of Greatness" («Насіння величі»), "Being the Best" («Бути найкращим»), "The Winner's Edge" («Межа переможця»), "Empires of the Mind" («Імперія розуму») сказав: «Переможці по життю думають в термінах я можу, я буду, і я це я. Невдахи, безпосередньо зосереджують свої думки на термінах що вони повинні мати, що вони повинні були б зробити, або ж що вони не можуть зробити» [7].

Кожна людина, зосередившись на тому, чого вона прагне, досягнувши межі власних бажань та можливостей, і спираючись на свою підприємливість, спроможна досягнути успіху, докладаючи максимум зусиль, навіть при невеликих стартових інвестиціях.

Державна політика в сфері економічного розвитку повинна обов'язково включати не тільки класичні фактори суспільного прогресу, але й враховувати особливу, креативну роль фактора підприємливості. Для того щоб отримати помітний результат у формі стійкого економічного зростання, держава в першу чергу повинна здійснювати інвестування в людину. Адже, період екстенсивного економічного розвитку, коли обсяги суспільного виробництва зростали за рахунок кількісного прирощування залучених ресурсів, закінчився. Тому потрібно переходити від кількості до якості. Інвестиція в людину – дорога в економічне майбутнє країни і світу.

Список використаних джерел:

1. Протекціонізм і свобода зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edulec.com/index.php?option=com_content&task=view&id=716&Itemid=88888979
2. Великий Ю.В. Механізм функціонування інноваційного підприємництва [Електронний ресурс] / Ю.В. Великий // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2011. – №1. – С. 171-174. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdie/2011_1/files/45.pdf
3. Словарь современной экономической теории Макмиллана.- М.: ИНФРА-М. 1997. – 608 с.
4. Тест на предпринимательскую способность [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sensus-ego.ru/profconsult/test_biz_spos.html
5. Энциклопедия для детей : Бизнес / ред. кол.: М. Аксенова, Е. Терехина, М. Боярский [и др.]. – М.: Мир энциклопедий. 2005. – Т. 26. – 448 с.
6. Юрист [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82>
7. Dw Denis Waitley : financial, professional, and personal success [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.waitley.com>